

СЕКЦІЯ 2 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 331.526:330.101.2

Владика Ю.П.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансової і страхової справи
Навчально-наукового інституту міжнародної економіки та фінансів
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ – ВИРОБНИКІВ ЗЕРНА

INVESTMENTS IN PRODUCTION AND REALIZATION OF GRAIN BY AGRICULTURAL ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

Проаналізовано інвестиційний клімат, рівень прямого іноземного інвестування в економіку України та особливості залучення інвестицій у агропромислове виробництво. Обґрунтовано напрями розробки інвестиційних проектів для сільськогосподарських підприємств-виробників зерна з урахуванням екологічної складової. Доведено необхідність економічного регулювання екологічної діяльності сільськогосподарських підприємств у поєднанні з ефективним контролем. Запропоновано механізм економічного стимулювання за покращення агроекологічного стану сільськогосподарських земель та штрафних санкцій за його погіршення для підвищення інвестиційної привабливості підприємств.

Ключові слова: інвестування, сільськогосподарські підприємства-виробники зерна, інвестиційний проект, інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств, екологізація виробництва сільськогосподарської продукції.

АННОТАЦИЯ

Проанализирован инвестиционный климат, уровень прямого иностранного инвестирования в экономику Украины и особенности привлечения инвестиций в агропромышленное производство. Приведены направления разработки инвестиционных проектов для сельскохозяйственных предприятий-производителей зерна с учетом экологической составляющей. Обоснована необходимость экономического регулирования экологической деятельности сельскохозяйственных предприятий в сочетании с эффективным контролем. Предложен механизм экономического стимулирования за улучшение агроэкологического состояния сельскохозяйственных земель и штрафных санкций за его

ухудшение для повышения инвестиционной привлекательности предприятий.

Ключевые слова: инвестирование, сельскохозяйственные предприятия-производители зерна, инвестиционный проект, инвестиционная привлекательность сельскохозяйственных предприятий, экологизация производства сельскохозяйственной продукции.

ANNOTATION

The author analyzes the investment climate, the level of foreign direct investments in the economy of Ukraine and features of attracting investments in agro-industrial production. The directions of generation of investment projects for agricultural enterprises-grain producers are justified, taking into account the environmental component. The necessity of the economic regulation of environmental activity of the agricultural enterprises with effective control is proved. The author also proposes a mechanism of economic incentives for the improvement of agro-ecological condition of the agricultural land and the penalties for its deterioration to increase investment attractiveness of enterprises.

Keywords: investments, agricultural enterprises-grain producers, investment project, investment attractiveness of the agricultural enterprises, greening of agricultural production.

Постановка проблеми. Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року передбачено значно збільшити виробництво продуктів землеробства та тваринництва з метою кращого задоволення зростаючих потреб населення в продуктах хар-

чування, а промисловості – у сільськогосподарській сировині. Важливими напрямками вирішення цього завдання є інтенсифікація інвестиційної діяльності, істотне збільшення обсягу інвестицій, консолідація усіх джерел інвестування, за рахунок чого можлива модернізація виробництва, впровадження нових екологічно чистих технологій тощо.

Потреби в інвестиціях у виробничу аграрну сферу досить значні, тому важливо забезпечити мобілізацію усіх можливих інвестиційних ресурсів. У результаті аналізу існуючих джерел та методів фінансування інвестицій встановлено, що головним критерієм оптимізації співвідношення між власним, залученим та позичковим капіталом повинно бути забезпечення високої фінансової стійкості підприємств та максимізація прибутку від інвестиційної діяльності. Вибір методів фінансування інвестицій дозволяє розрахувати пропорції в структурі джерел інвестиційних ресурсів. Найпоширенішими є повне самофінансування, акціонування, кредитне фінансування, лізинг та змішане фінансування.

Класичною формою самофінансування є власні кошти у вигляді прибутку та амортизації. У країнах з розвинутою ринковою економікою рівень самофінансування досягає 60% і більше. Аналіз стану кредитного забезпечення вітчизняних підприємств аграрного виробництва показав, що спостерігається тенденція до зниження процентних ставок, однак ціна за кредитні ресурси на даний час перевищує рівень беззбитковості інвестицій. Сільськогосподарські підприємства, як правило, не володіють високоліквідною майновою заставою, що не дає змоги забезпечити значних позик для придбання основних засобів. Внаслідок цього довгострокове кредитування сільськогосподарських підприємств відбувається на рівні 5-10% від загальної суми наданих позик. Тому потрібно провести докорінні ринкові перетворення у фінансово-кредитній системі.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Дослідженню проблем інвестиційного забезпечення сільськогосподарського виробництва, економічного

відтворення природних ресурсів в аграрній сфері, інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств присвятили наукові праці такі вчені, як: Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, Ю.М. Хвесик, П.М. Макаренко, В.Я. Амбросов, Є.В. Мішенін, М.М. Федоров, Л.Ю. Мельник, М.Ю. Коденська, П.А. Стецюк, М.І. Кисіль, Т.В. Мацибора та ін. Однак ряд питань, пов'язаних з особливостями екологізації виробництва зернової продукції сільськогосподарськими підприємствами, раціональним використанням та відтворенням земельних ресурсів, інвестиційної привабливості екологічно орієнтованих виробників сільськогосподарської продукції потребують додаткових досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження особливостей інвестування у виробництво і реалізацію зерна сільськогосподарськими підприємствами з урахуванням екологічної складової.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- проаналізувати рівень прямого іноземного інвестування в економіку України та особливості залучення інвестицій у агропромислове виробництво;
- дослідити напрями розробки інвестиційних проектів для сільськогосподарських підприємств-виробників зерна з урахуванням екологічної складової;
- обґрунтувати необхідність економічного регулювання екологічної діяльності сільськогосподарських підприємств у поєднанні з ефективним контролем;
- розробити механізм економічного стимулювання за покращення агроекіологічного стану сільськогосподарських земель та штрафних санкцій за його погіршення для підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств-виробників зерна.

Матеріалами дослідження є наукові праці зарубіжних та вітчизняних науковців, а також нормативні документи.

Методами дослідження є узагальнення та систематизація, аналітичний, статистичний, структурно-логічний, нормативний, спостереження, формації та ін.

Виклад основного матеріалу. Важливим напрямом інтенсифікації відтворювальних процесів в АПК є технічне переоснащення сільськогосподарських підприємств, забезпечення можливості придбання мінеральних добрив, пестицидів та інших засобів захисту рослин; розвиток індустрії зберігання та локальної переробки сільськогосподарської продукції, застосування високоінтенсивних сортів сільськогосподарських культур вітчизняної та зарубіжної селекції, розведення тварин високої генетики. Агропромислове виробництво залишається однією з інвестиційно-привабливих сфер економіки не тільки для вітчизняних, а й для зарубіжних інвесторів [5].

Однак однією з головних причин низького рівня прямого іноземного інвестування в АПК України сьогодні порівняно з іншими країнами залишається несприятливий інвестиційний клімат. Цей інвестиційний клімат характеризують низька купівельна спроможність; нестабільність наявної нормативно-правової бази; наявність тіньової економіки, що спричиняє неконкурентоспроможність продукції; відсутність чітко визначених пріоритетів регіональної та державної політики; високий рівень корупції та ін. [8]. Усі ці фактори відлякують іноземних інвесторів. Водночас представники багатьох іноземних компаній відкрито стверджують, що надходження масштабних інвестицій в Україну ускладнюється відсутністю стабільності навіть

на короткий проміжок часу. Унаслідок цього привабливість українських підприємств для іноземних інвесторів не зменшується, але деякі з них займають вибірково позицію.

Разом з тим, прями іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України мають тенденцію до зростання (рис. 1). За даними Державної служби статистики у I кварталі 2013 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1,56 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 176,2% до відповідного періоду 2012 року. Обсяг унесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій на 1 квітня 2013 р. становив 55,71 млрд. дол. США, що на 1,3% більше обсягів інвестицій на початок 2013 р., та в розрахунку на одну особу населення складає 1226,7 дол. США.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 30,8% (17,17 млрд. дол. США, у т.ч. переробної – 13,97 млрд. дол. США) загального обсягу прямих інвестицій в Україну, у фінансових установах – 29,1% (16,2 млрд. дол. США), у сільському господарстві – 1,4% (рис. 2).

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» [2] інвестори, які приймають рішення щодо вкладання власних позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей

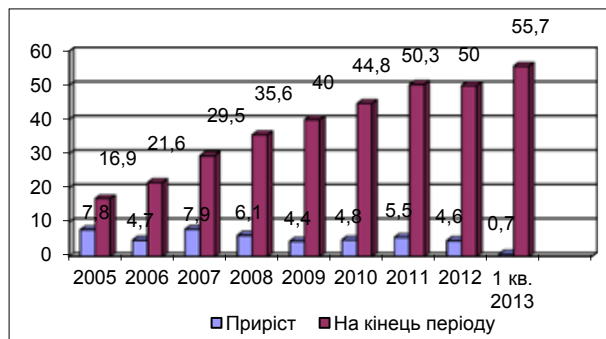

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України, млрд. дол. США

Джерело: за даними Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>

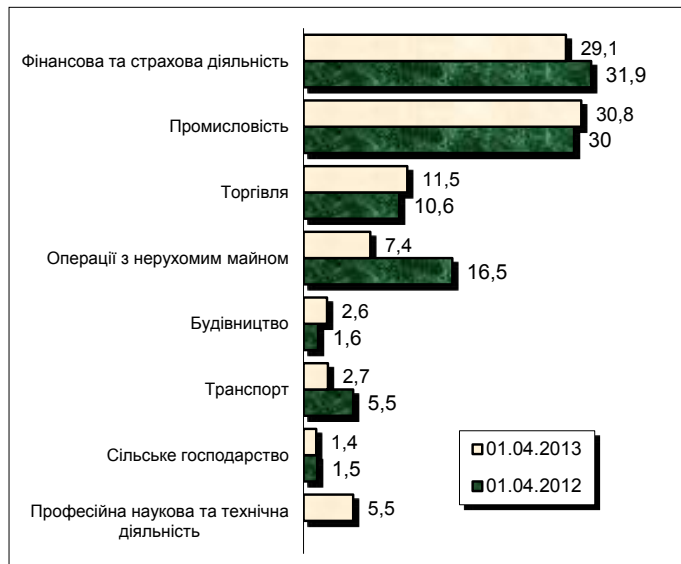

Рис. 2. Розподіл прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності (у% до загального обсягу інвестування)

Джерело: за даними Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>

в об'єкт інвестування, можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності. Отже, інвестувати в аграрне виробництво можуть самі сільськогосподарські підприємства, кредитні установи, а також інші юридичні та фізичні особи. Тому всі інвестиції можуть здійснюватись за рахунок власних та залучених коштів.

Власного капіталу господарствам нині вистачає у кращому випадку на поновлення оборотних фондів. Джерелами власних грошових засобів, які можуть бути використані в інвестиційних цілях, на підприємствах є амортизаційні відрахування, доходи від реалізації майна. Через неефективність виробництва більшість господарств не можуть за рахунок цих джерел оновлювати основні фонди, оскільки це залишить їх без оборотних коштів.

В Україні кредити надаються на короткий термін і під високі проценти, тому за рахунок банківських кредитів господарства можуть поповнювати

лише поточні активи. Для інших цілей господарствам вигідно використовувати кредити зарубіжних кредитних ліній та міжнародних організацій. Але аграрні підприємства не мають у своєму розпорядженні достатньої кількості ліквідного майна для застави, щоб отримати значні кредити, а рентабельність виробництва, в яке вкладаються кредитні кошти, не завжди вища за рівень процентної ставки, що зменшує власний капітал, платоспроможність підприємства і підвищує ризик господарювання. За рахунок кредитів сільськогосподарським підприємствам економічно вигідно фінансувати ті виробництва, рентабельність яких вище за рівень процентної ставки [9].

Найбільш привабливим і реальним джерелом коштів для технічного і технологічного оновлення виробництва є прямі інвестиції у вигляді часткової участі (вкладень). На рішення інвестора співпрацювати з сільськогосподарськими підприємствами впливають такі фактори:

- висока рентабельність окремих виробництв;

- наявність вільних коштів;
- наявність великих земельних площ і дешевої робочої сили на селі;
- необхідність повернути кошти за надані господарству ресурси та послуги;
- можливість порушувати справу про банкрутство для інвестора, оскільки ліквідного майна в господарстві мало і воно в поганому стані;
- згідно з черговістю задоволення претензій кредиторів майна може не вистачити для задоволення власних претензій;
- не існує досвіду провадження справ про банкрутство сільськогосподарських підприємств;
- бажання зберегти ринок збуту (пальне, запчастини, добрива, електроенергія);
- наявність власних маркетингових каналів і можливість формувати великі партії продукції;
- необхідність регулярних поставок якісної екологічно чистої сільськогосподарської продукції для власних переробних потужностей.

По суті, інвестор здійснює вертикальну диверсифікацію своєї діяльності. Маючи налагоджене постачання ресурсів і збут сільськогосподарської продукції, він починає займатися безпосереднім сільськогосподарським виробництвом. Найбільш рентабельні галузі в сільському господарстві – виробництво зернових, соняшнику, свинини. Подальший розвиток сільськогосподарських підприємств повинен здійснюватись за участю інвестора. В результаті створюється життєздатна аграрна структура, забезпечена фінансовими і матеріальними ресурсами. Як правило, інвестор у великій мірі або повністю контролює нову сільськогосподарську структуру (51-100% статутного фонду у випадку створення юридичної особи). Це позитивно впливає на управління сільськогосподарським виробництвом, що значно покращується. Найважливіше, що приносить інвестор в сільське господарство сьогодні, – це ефективний менеджмент, який розглядає аграрне виробництво як сферу бізнесу, а не просто виробництво продуктів харчування [1]. Потенційного інвестора варто шукати серед тих креди-

торів підприємств, які мають довгострокові інтереси у сільському господарстві, наприклад, якщо господарства спеціалізуються на високоефективному виробництві зернових та соняшнику.

Інвестиційні проекти повинні бути невеликими, але такими, що ліквідують окремі вузькі місця або перетворюють збиткові виробництва на прибуткові, залучаючи нові технології виробництва і переробки продукції. Знайти інвесторів під великі проекти дуже складно і у випадку макроекономічних змін їх реалізації може бути припинена. Інвестори обережно підходять до вибору партнера, оскільки професіоналізм менеджерів господарства, які здійснюють оперативне управління, забезпечує успіх інвестиційного проекту. Якщо команда управлінців знає що і як робити, щоб заробити гроші в своєму господарстві, а для реалізації цього не вистачає лише матеріальних ресурсів, то інвестор надасть їх, оскільки така співпраця йому вигідна. Інвестор реалізує інвестиційні проекти тільки разом з такими господарствами, де керівник і його команда – підприємці.

Сучасний розвиток аграрної економіки стає все більш екологічно орієнтованим. Складна екологічна ситуація в сільському господарстві характеризується відсутністю цільових фінансових ресурсів, призначених для відтворення природних ресурсів. Еколого-економічні проблеми в аграрній сфері є наслідком домінування пріоритетів екстенсивного розвитку сільського господарства в минулому, відсутності ефективної політики екологізації агропромислового виробництва [6].

Ефективним шляхом вирішення проблеми екологічного розвитку сільськогосподарських підприємств-виробників зерна є активізація інвестиційної діяльності з метою фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих технологій, проведення заходів для збереження довкілля. Визначальним чинником має стати інноваційний менеджмент, спрямований на забезпечення такого способу функціонування керованої системи аграрного виробництва, що дозволить створити сприятливі умови для залу-

чення інвестицій з метою дотримання параметрів екологічно збалансованого сталого розвитку аграрної сфери.

Мета еколого-економічного інвестування, спрямованого на підвищення економічної ефективності ведення сільськогосподарського виробництва з урахуванням екологічних інтересів, на наш погляд, повинна полягати у переході системи аграрного виробництва на якісно новий рівень, що відповідає сучасним вимогам розвитку суспільства. Сутність такого переходу – кількісне нагромадження якісних змін у елементах системи екологізації агровиробництва, нове структурне поєднання яких у їх взаємозв'язку і взаємодії призведе до більш досконалого способу природокористування в цій галузі.

Вирішальною умовою успішної інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств-виробників зерна в умовах ринку є ефективне вкладання додаткового капіталу, бо інвестиційні ресурси є об'єктом управління. Тому процес інтенсифікації інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві на мікро- та макrorівні повинен бути керованим. Активізувати інвестиційну діяльність можливо на засадах планування, яке є важливою ланкою в структурі організаційно-економічного механізму. Для залучення інвестицій потрібно розробити інвестиційний проект чи програму.

Необхідність оцінки екологічної складової інвестиційного проекту ґрунтується на принципах соціально-етичного маркетингу та регулюється нормативними актами: законами України «Про плату за землю», «Про охорону навколишнього природного середовища» та ін. Потенційний інвестор оцінює виробничий процес з точки зору охорони навколишнього середовища та природоохоронних заходів, що повинні гарантувати дотримання умов проекту:

- мінімізацію кількості викидів, що відповідають екологічним нормам України;
- відсутність токсичних та шкідливих речовин;
- збереження та покращання якості земельних ресурсів;

- раціональне використання та зменшення обсягів залучених в експлуатацію природних ресурсів;

- зменшення викидів забруднювальних речовин в оточуюче середовище.

У структурі організаційно-економічного механізму інтенсифікації інвестиційного процесу в АПВ центральне місце займає управління всіма аспектами інвестиційної діяльності підприємства. Воно передбачає управління інвестиційним проектом, застосування економічних та фінансових важелів.

Поряд із впровадженням економічних нормативів необхідно застосувати в повному обсязі економічні санкції за зниження родючості ґрунту, погіршення повітряного басейну, водних джерел, інших важливих екологічних параметрів. Якщо суб'єкт підприємницької діяльності перевищив гранично допустимі норми речовин у продукції або значно перезволожив ґрунт при поливі, що викликало його ерозію; невірно застосовував мінеральні добрива, що призвело до зниження родючості ґрунту тощо, то це повинно відповідним чином відобразитись на розмірах його прибутку. Наприклад, в умовах зниження родючості ґрунту, розмір грошових витрат, необхідних для його поновлення, потрібно вилучити з доходу господарських суб'єктів пропорційно зниженню родючості ґрунту і розмірам землекористування.

Існуюча нормативно-законодавча база із земельних питань створює можливість розробки економічного стимулювання за підвищення агроекологічної оцінки земельних угідь, що забезпечить розширене відтворення родючості ґрунтів. Комплексний підхід передбачає державний контроль за агроекологічним станом ґрунтів, рівнем родючості та економічну мотивацію капіталовкладень в охорону та відтворення родючості ґрунту. Такі заходи сприятимуть відвертанню екологічної кризи в землекористуванні.

Використання земельних ресурсів в Україні є платним, а плата за землю стягується у вигляді нарахування земельною податку для власників землі та землекористувачів. Ці кошти доцільно використати виключно з метою фінан-

сування раціонального використання їх родючості. Крім того, додатковими джерелами стимулювання за підвищення ефективності землекористування можуть бути платежі в бюджет при вилученні малопродуктивних земель з сільськогосподарського обігу та кошти від сплати штрафних санкцій за користування землею [7].

Економічне стимулювання за покращення агроекологічного стану сільськогосподарських земель ґрунтується на методиці грошової оцінки землі. Мотивом економічного стимулювання землевласників та землекористувачів є підвищення балу агроекологічної оцінки угідь, який визначається при черговому агрохімічному обстеженні. Необхідною

умовою проведення стимулювання є зростання всіх агрохімічних показників родючості ґрунту (табл. 1).

Важелем господарського впливу на ефективність використання землі є еколого-агрохімічні оцінки землі в балах; розмір штрафних санкцій за погіршення екологічного стану земель наведено в табл. 2. У випадку якщо розмір агроекологічного балу ґрунтів не змінився при проведенні чергового агрохімічного обстеження стимулювання проводити недоцільно. Потрібно стимулювати розширене відтворення родючості ґрунту, бо воно мотивує власника землі та землекористувача до вкладання додаткового капіталу в охорону та відтворення родючості ґрунту.

Таблиця 1

**Розмір економічного стимулювання
за підвищення агроекологічної оцінки земельних угідь**

Збільшення величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір економічного стимулювання відносно грошової оцінки землі, %	Збільшення величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір економічного стимулювання відносно грошової оцінки землі, %
0,1 - 1,0	0,5	10,1 - 11,0	5,5
1,1 - 2,0	1,0	11,1 - 12,0	6,0
2,1 - 3,0	1,5	12,1 - 13,0	6,5
3,1 - 4,0	2,0	13,1 - 14,0	7,0
4,1 - 5,0	2,5	14,1 - 15,0	7,5
5,1 - 6,0	3,0	15,1 - 16,0	8,0
6,1 - 7,0	3,5	16,1 - 17,0	8,5
7,1 - 8,0	4,0	17,1 - 18,0	9,0
8,1 - 9,0	4,5	18,1 - 19,0	9,5
9,1 - 10,0	5,0	19,1 - 20,0	10,0

Таблиця 2

Розмір штрафних санкцій за зниження агроекологічної оцінки земельних угідь

Зниження величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір штрафних санкцій відносно грошової оцінки землі, %	Зниження величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір штрафних санкцій відносно грошової оцінки землі, %
0,1 - 1,0	1,0	10,1-11,0	11,0
1,1 - 2,0	2,0	11,1-12,0	12,0
2,1 - 3,0	3,0	12,1- 13,0	13,0
3,1 - 4,0	4,0	13,1-14,0	14,0
4,1 - 5,0	5,0	14,1-15,0	15,0
5,1 - 6,0	6,0	15,1-16,0	16,0
6,1 - 7,0	7,0	16,1 -17,0	17,0
7,1 - 8,0	8,0	17,1-18,0	18,0
8,1 - 9,0	9,0	18,1 -19,0	19,0
9,1 - 10,0	10,0	19,1-20,0	20,0

Економічне стимулювання не повинно перевищувати розмірів штрафних санкцій при зміні агроекологічної оцінки на рівну величину в бік збільшення або зменшення. Наведений вище варіант економічного механізму раціонального використання та охорони земельних ресурсів сприятиме економічній зацікавленості землевласників та землекористувачів у підвищенні рівня родючості земельних угідь, тобто зростанні величини агроекологічної оцінки в балах.

Основа регіональної інвестиційної політики – це підтримка єдиних внутрішньорегіональних цін на важливу агропромисловою продукцію, в основу якої покладені ціни на зерно. Це допоможе контролювати виробництво та обмін товарів, регулювати ринкові відносини, стимулювати випуск дефіцитних товарів, гарантувати отримання очікуваних доходів, скоротити можливості спекуляції [4]. Регіональні ринки підтримуються фінансовими засобами з єдиного міжгалузевого регіонального фонду, сформованого шляхом відрахувань учасників продовольчого ринку і ринків сільськогосподарської сировини. З цією метою на регіональному рівні необхідно організувати службу моніторингу за цінами на товари, витратами виробництва і доходністю галузей і сфер агропромислового виробництва. Ці дані стануть основою регулювання ринкових відносин, мета якого полягає в підтримці доходів підприємств аграрного виробництва на рівні забезпечення умов для розширеного відтворення, виробництва та реалізації екологічно чистої сільськогосподарської продукції і організації нормальних мотиваційних стимулів до праці.

Ефективне застосування інвестиційних стимулів у контролі за забрудненням вимагає того, щоб граничні витрати на зниження забруднення були меншими або дорівнювали граничній вигоді, отриманій внаслідок цього зниження. Принципи аналізу ефективності формують аналітичні засади для визначення її критеріїв. Для того, щоб податкові методи стимулювання інвестицій

в результаті мали зменшення рівнів забруднення, приведена вартість податкових пільг повинна перевищувати приведену вартість витрат на природоохоронне обладнання.

Висновок. Прогрес в технологіях виробництва, що супроводжує розвиток суспільства, має на меті використання природних ресурсів набагато продуктивніше, ніж будь-коли. Продуктивне використання природних ресурсів повинно враховувати деякі аспекти. По-перше, використання природних ресурсів має бути у повному обсязі (з урахуванням можливих відходів при виробництві продукції, які можна знову використовувати). По-друге, якщо мова йде про продуктивне використання, то необхідно мати на увазі репродукцію природних ресурсів, тобто постійне їх відновлення. Друга позиція є однією з головних ланок завдань суспільства, що прагне до розвитку, а не деградації. Тому підтримка становлення і розвитку екологічного підприємства має стати одним з головних важелів реалізації сучасної еколого-економічної та інвестиційної політики держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амбросов В. Я. Ефективність використання факторів розширеного відтворення в аграрному секторі / В. Я. Амбросов // Економіка України, №1, 2009. – С. 67-73.
2. Закон України "Про інвестиційну діяльність". – [Електронний ресурс]. – Електронні дані // <http://portal.rada.gov.ua>
3. Кісіль М. І. Панорама інвестиційної привабливості АПК України / М. І. Кісіль, Т. В. Мацібора, М. Ю. Кожем'якіна, С. П. Іващук та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 122 с.
4. Коденська М. Ю. Інвестиційні пріоритети в аграрно-промисловому виробництві / М. Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2010. – №5. – С. 49-53.
5. Лупенко Ю. О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю. О. Лупенко; за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К.: ІАЕ, 2012. – 182 с.
6. Месель-Веселяк В. Я. Дохідність і розширене відтворення в агропромисловому виробництві / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 12-17.

7. Мішенін Є. В. Соціально-економічні та фінансові проблеми сталого сільського розвитку: монограф. / Є. В. Мішенін, Р. П. Косодій, В. М. Бутенко. – Суми: Папірус, 2011. – 334 с.
8. Саблук П. Т. Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / П. Т. Саблук, М. Ю. Коденська. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 46 с.
9. Стецюк П. А. Теорія і практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монограф. / П. А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 386 с.